

Rolnictwo społeczne – nowa funkcja rozwoju obszarów wiejskich

Głównym czynnikiem, który skłania rolników do podejmowania działalności pozarolniczej jest zdobycie dodatkowych dochodów, kompensujących niedostateczne wpływy pieniężne z produkcji rolniczej. Motywacji mogą też towarzyszyć cele społeczne, wynikające z potrzeby dzielenia się z innymi osobami pasją z prowadzenia życia na obszarach wiejskich. Takie podejście stało się źródłem nowego nurtu zwanego rolnictwem społecznym.

Pomimo, że pojęcie rolnictwa społecznego jest dość popularne w krajach europejskich, m.in. Holandii i Niemczech, to w Polsce w dalszym ciągu rodzi ono wiele nieścisłości. Według opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego (EKES) rolnictwo społeczne (*Social Farming*) to innowacyjne podejście łączące dwie koncepcje: rolnictwo wielofunkcyjne oraz usługi społeczne/opiekę zdrowotną na poziomie lokalnym (2013/C 44/07; Dz.U.UE C z dnia 15 lutego 2013).

W krajach europejskich pojęcie rolnictwa społecznego obejmuje zamiennie wiele synonimów, m.in. Rolnictwo dla zdrowia (*Farming For Health*), Zieloną opiekę (*Green Care*), Rolnictwo opiekuńcze (*Care Farming*) oraz Terapię rolniczą (*Agricultural Therapy*). Pomimo, że te sformułowania mają wiele znaczeń i odnoszą się do różnorodnych działań w zakresie opieki, terapii czy reintegracji społecznej, to posiadają dwa wspólne elementy. Po pierwsze wszelkie działania zawsze są prowadzone w gospodarstwie rolnym, po drugie skupiają się na osobach mających tymczasowo lub stale szczególne potrzeby poprawy stanu zdrowia lub samopoczucia oraz pedagogiczne.

Istotą rolnictwa społecznego jest wielofunkcyjność, czyli spełnienie w gospodarstwie rolnym wszelkiego rodzaju potrzeb, zarówno produkcyjno-rynkowych, jak i pozarolniczych, głównie środowiskowych, kulturowych, gospodarczych i ogólnospołecznych. **Beneficjentami tego typu wsparcia mogą być dzieci i młodzież o specjalnych potrzebach edukacyjnych.** Rolnictwo społeczne

przyczynia się także do resocjalizacji osób opuszczających zakłady karne oraz aktywizacji zawodowej osób długotrwale bezrobotnych. Zadaniem Zielonej opieki jest także zapewnienie rehabilitacji osobom niepełnosprawnym fizycznie lub intelektualnie oraz stworzenie terapii dla osób uzależnionych. Działania w ramach rolnictwa społecznego mogą obejmować również **usługi opiekuńcze dla osób starszych, chorych i samotnych** w celu zaspokajania codziennych potrzeb życiowych. Jednak w odróżnieniu do wsparcia z zakresu pomocy społecznej, tego typu usługi rolnik może świadczyć w swoim gospodarstwie rolnym

Od wielu lat można zauważyć, że Polska wieś przechodzi przemiany. Zarówno osoby zamieszkujące obszary wiejskie, jak i rolnicy odchodzą od pracy na roli i w zamian podejmują się innowacyjnych działań. Jednym z takich przedsięwzięć jest tworzenie w gospodarstwach Zagród Edukacyjnych. Celem Zagród jest prowadzenie zindywidualizowanych programów edukacyjnych, w oparciu o potencjał rolny gospodarstwa oraz zainteresowań gospodarzy. W Zagrodzie powinny znajdować się zwierzęta gospodarskie lub uprawy rolnicze przeznaczone do prezentacji dla grup dzieci i młodzieży przyjmowanych w ramach programów szkolnych lub udostępniane jako atrakcja turystyczna dla rodzin z dziećmi i osób podróżujących indywidualnie. Aktywnie działające na terenie całej Polski Zagrody Edukacyjne są wpisane na listę Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych. Priorytetem w działalności Sieci jest bez wątpienia podniesienie prestiżu zawodu rolnika i upowszechnienie wiedzy na temat funkcjonowania na obszarach wiejskich.

Kolejnym przykładem innowacyjnych działań w ramach rolnictwa społecznego jest **tworzenie gospodarstw opiekuńczych**. Najważniejszą cechą tych gospodarstw jest wykorzystanie potencjału gospodarstwa rolnego do prowadzenia działań o charakterze terapeutycznym, opiekuńczym i integracyjnym. Warunkiem do prowadzenia działalności opiekuńczej jest to, żeby zajęcia były oparte o

infrastrukturę i zasoby gospodarstwa, umożliwiając prowadzenie agroterapii. Istotne jest, aby na etapie powstawania oraz funkcjonowania takiej placówki brali w tym udział rolnicy lub domownicy gospodarstw rolnych. Jednakże polskie uwarunkowania prawne na chwilę obecną ograniczają łączenie działalności rolniczej ze świadczeniem usług opiekuńczych. Dlatego też utworzenie gospodarstwa opiekuńczego powinno być prowadzone w formie działalności gospodarczej lub w oparciu o podmioty ekonomii społecznej, np. stowarzyszenia, fundacje, lub spółdzielnie socjalne. Umożliwia to skorzystanie z wypracowanych już wzorców działania i spełnienie wymogów, jakie stawiane są jednostkom systemu pomocy społecznej, jak również wykorzystanie dostępnych źródeł finansowania. Jest to niezwykle ważne z uwagi na to, że usługi opiekuńcze, prowadzenie wszelkiego rodzaju terapii stanowią szczególną odpowiedzialność za drugiego człowieka. Należy nadmienić, że prowadzenie gospodarstw opiekuńczych wymaga nakładów finansowych rolnika oraz w zależności od beneficjentów, wymaga ścisłej współpracy z placówkami pomocy społecznej, służby zdrowia, placówkami edukacyjnymi, instytucjami rynku pracy oraz organizacjami rolniczymi i działającymi na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Co więcej rolnicy zainteresowani prowadzeniem tego typu działalności, muszą przejść odpowiednie kursy i szkolenia oraz zatrudnić dodatkowe osoby lub skorzystać ze wsparcia wolontariuszy. Natomiast placówki prowadzone w ramach rolnictwa społecznego powinny być dostosowane do potrzeb podopiecznych oraz wyposażone w odpowiedni sprzęt i materiały.

Gospodarstwa opiekuńcze mogą funkcjonować w oparciu o następujące formy organizacyjne:

1. Dzienny dom pobytu, z którego usług przykładowo mogliby skorzystać seniorzy, wymagający wsparcia, w wyniku trudności w codziennym funkcjonowaniu wynikających z obniżenia sprawności psychofizycznej, lub trudności w organizacji wolnego czasu.
2. Rodzinny dom pomocy, który zapewnia całodobowe wsparcie w odpowiednio przystosowanym budynku jednorodzinym. Usługi świadczone są przez osobę fizyczną lub organizację pożytku publicznego dla nie mniej niż trzech osób i nie więcej niż ośmiu.
3. Placówka całodobowej opieki prowadzona w ramach działalności gospodarczej wymaga zezwolenia wojewody. Warunkiem prowadzenia placówki są wymogi przewidziane w przepisach prawa. Osoba prowadząca poszukuje klientów na wolnym rynku i samodzielnie ustala wysokość odpłatności za świadczone usługi.

Biorąc pod uwagę powyższe, ożywienie rolnictwa społecznego ma istotny wpływ na rozwój działalności pozarolniczej. Przynosi ogromne korzyści zarówno podopiecznym, jak i właścicielom gospodarstw. Przyczynia się także do wprowadzania innowacji nie tylko w rolnictwie, lecz także w systemach pomocy społecznej, opiece zdrowotnej i edukacji. Powiązania te powodują poprawę kapitału społecznego na obszarach wiejskich, a także polepszenie usług socjalnych na wsi. Prowadzenie usług

społecznych sprawia właścicielom gospodarstw nie tylko satysfakcję, lecz również wpływa na poprawę sytuacji ekonomicznej rolników i całych społeczności lokalnych. Z uwagi na to, że rolnictwo społeczne stanowi innowacyjne podejście dla rozwoju obszarów wiejskich, zadaniem organów rządowych oraz jednostek samorządów terytorialnych jest tworzenie odpowiednich norm prawnych, usprawnianie współpracy pomiędzy różnymi sektorami polityki społecznej i administracji. Dodatkowo ważne jest, aby władze publiczne skierowały swoje działania na wykorzystanie funduszy strukturalnych na poczet rozwoju rolnictwa społecznego oraz wspierały placówki w promowaniu i ułatwianiu wymiany doświadczeń pomiędzy nimi.

Tekst i zdjęcia: Joanna Kasprzak-Dąbrowska

Źródła:

- www.eur-lex.europa.eu
- www.zagrodaedukacyjna.pl
- www.gospodarstwa-opiekuncze.pl